

SOUDOBÉ REFLEXE ŘÍMSKÉHO PRÁVA

Římské právo
v moderních kodifikacích

Kamila Stloukalová (ed.)

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

Praha 2015

Recenzenti:

Prof. JUDr. Ladislav Vojáček, CSc.

Prof. JUDr. Ignác Antonín Hrdina, DrSc.

Editor monografie:

Mgr. Kamila Stloukalová

Vydání této monografie bylo v plném rozsahu financováno z prostředků „Projektu vnitřní soutěže o podporu projektů v rámci Institucionálního plánu Univerzity Karlovy pro rok 2015“, přidělených projektu „Profilace a inovace studijních programů na úrovni předmětů“, s názvem „Inovace ve výuce základů novodobého práva soukromého ve vztahu k občanskému právu“, zúčtovací číslo: 236 077.

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Soudobé reflexe římského práva : římské právo v moderních kodifikacích / Kamila Stloukalová (ed.). – Praha : Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015. – 310 stran. Částečně slovenský text.

Vydáno v nakladatelství Eva Rozkotová

ISBN 978-80-87975-29-9 (Univerzita Karlova. Právnická fakulta)

340.15 * 340.13/.14 * 340.134

- římské právo
- právní principy
- kodifikace práva - 20.-21. století
- kolektivní monografie

34 - Právo [16]

© Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015

Vydala Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, ediční středisko
v nakladatelství Eva Rozkotová, Na Ptačí skále 547, 266 01 Beroun

ISBN 978-80-87975-29-9

AUTOŘI

Předmluva

Prof. JUDr. Michal Skřejpek, Dr.Sc. (Právnická fakulta, Univerzita Karlova v Praze)

Část I. – Obecná východiska římskoprávních kořenů moderních kodifikací

doc. JUDr. Miroslav Černý, Ph.D. (Fakulta právnická, Západočeská univerzita v Plzni)

Význam tradice v římském právu v kontextu moderních kodifikací

Mgr. Eva Dudášová (Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislavě)

Rímske právo v moderných kodifikáciách: Spoločenské, historické a právne príčiny

Část II. – Právo osob a právo rodinné

JUDr. David Falada (Právnická fakulta, Univerzita Karlova v Praze)

Římská familia v novém občanském zákoníku. Manus a jeho reflexe v moderní právní úpravě

Mgr. Kamila Stloukalová (Právnická fakulta, Univerzita Karlova v Praze)

Reflexe některých institutů římského práva osob v moderních kodifikacích

doc. JUDr. Michaela Židlická, Dr. (Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno)

Personae a nový občanský zákoník

Část III. – Práva věcná

doc. JUDr. Petr Bělovský, Dr. (Právnická fakulta, Univerzita Karlova v Praze)

Některá specifika derivativního nabytí vlastnictví v římském a novodobém právu

JUDr. Kamila Bubelová, Ph.D. (Právnická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci)

Poživací právo – starý institut nově pojatý?

Mgr. Matej Mlčv, Ph.D., LL.M. (Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislavě)

Vplyv rímskeho práva na civilistické vymedzenie pojmu vecných práv

Marek Novák (Právnická fakulta, Univerzita Karlova v Praze)

Rozsah nabytí držby v moderních českých kodifikacích

Mgr. Bc. Lucie Obrovská, Ph.D. (Kancelář veřejného ochránce práv, externí vyučující na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity, Brno)

Právní pojetí zvířete v římském právu a právu moderním

Mgr. Jan Šejdl, Ph.D. (Právnická fakulta, Univerzita Karlova v Praze)

Nemini res sua servit?

Mgr. et Mgr. Lenka Šmídová Malářová (Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno)

„Insula in flumine nata“ v novém občanském zákoníku a předchozích občansko-právních úpravách

VÝZNAM TRADICE V ŘÍMSKÉM PRÁVU V KONTEXTU MODERNÍCH KODIFIKACÍ¹

Miroslav Černý

Kristovo podobenství z páté knihy Lukášova evangelia² varuje před záplatováním starých šatů látkou vystřiženou ze šatů nových – zničí se tím oboje. Na to navazuje další podobenství, nesené ve stejném duchu, které říká: „Nikdo nenalévá mladé víno do starých měchů, jinak mladé víno měchy roztrhne, vyteče a měchy přijdou nazmar. Ale mladé víno je třeba nalévat do nových měchů. A žádný, kdo pije staré, nechce nové. Řekne totiž: To staré je dobré.“

Problém starého a nového, problém střetu tradicionalistů a modernistů a mezi nimi stojícího středního tábora, snažícího se o kompromisní řešení, nepatří pouze do oblasti teologie a církve,³ ale je aktuálním problémem i v právu. Jestliže moderní evropské kodifikace navazují na římskoprávní tradici (a podle profesora Karla Eliáše se naše občanské právo s novým občanským zákoníkem vrátilo k osvědčenému standardu evropských civilních kodifikací), srovnání s přihlédnutím k tradici v jednotlivých právních systémech a především v samotném římském právu se stává velice aktuálním úkolem.

Fritz Schulz věnuje ve svém klíčovém díle „Prinzipien des römischen Rechts“⁴ významu tradice v římském právu celou kapitolu. Lpění na tradici a právní konzervatismus je podle něj jedním z hlavních nosných pilířů římského právního života klasického období. Schulz zdůrazňuje:⁵ „Niemand haben die Römer versucht, durch radikale Eingriffe den ruhig fließenden Strom der Rechtsentwicklung zu unterbrechen. Unruhiges Experimentieren, munteres Reformieren und von vorn Anfangen liegt ihnen nicht.“ Právní normy, ať psané či nepsané, byly pro Římany něčím, co s úctou převzali jako odkaz předků. Bylo to dědictví po předchozích generacích, kterému se nechtěli zpronevěřit, ale naopak k němu chovali velkou úctu. Vycházeli z přesvědčení, že ke starobylému právu je třeba mít velký respekt a je nutné řídit se podle něj ve vlastním životě. Tento postoj měl samozřejmě i některé negativní důsledky, především ten, že další charakteristické vlastnosti římského práva, uváděné Schulzem, jakými byla jednoduchost a jasnost, nebylo možné právě z důvodu právního konzervatismu dodržovat na sto procent. Přesto však konzervativní postoj římských právníků přetrval od doby římské republiky až do končné fáze, kterou je justiniánské zpracování římského práva v 6. století. Samotná idea

¹ Příspěvek byl zpracován v rámci projektu ZČU SGS-2014-060 „Právo v běhu času“, který je řešen na katedře právních dějin Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni.

² Lk 5, 36-39.

³ Zvláště v katolické církvi měla vždy tradice ve smyslu stálé a nepřerušené kontinuity velkou důležitost, srov. k tomu např. LORENZIN, Pasquale. *Teologia dogmatica per sacerdoti, chierici e laici in 147 temi biblici*. Volume unico. Verona : Editrice SAT, 1968, s. 163-168.

⁴ Srov. SCHULZ, Fritz. *Prinzipien des römischen Rechts*. München : Verlag Duncker & Humblot, 1934, s. 57-73.

⁵ Ibidem, s. 58.

kompletního zpracování práva, platného v Justiniánově říši v 6. století, vyjádřeného však nikoli slovy současných právníků, ale úryvky ze spisů klasické jurisprudence, v té době již staré 300 až 500 let, je vrcholným projevem římského právního tradicionalizmu.⁶ Pro dosažení právní jistoty je přitom důležitá nejenom ucelenost obsahová, ale i terminologická jednotnost a kontinuita. Děje se to ovšem na úkor právně-historického pohledu, na jaký jsme dnes zvyklí. Římské právo, shromážděné v justiniánských sbírkách, tak vytváří jeden velký proud nepřerušené právní tradice, ve kterém přínos jednotlivců – byť vynikajících – není rozhodující.

Později se začaly ozývat ojedinelé hlasy právních historiků – kupříkladu Fritze Pringsheima (1882–1967) – kteří justiniánské dílo právě kvůli této jeho metodě spojování starého s novým nazývali anachronismem. Riccobono a další významní romanisté však tento kritický názor odmítali. Pojmy, užití v justiniánských právních sbírkách, nebyly podle nich v 6. století zdaleka zastaralé, zapomenuté či přežití, ale naopak náležely k odvěké nadčasové právní moudrosti, která nadále měla být, a díky Justiniánovi také skutečně byla, zachována i do budoucna. Enrico Riccobono v této souvislosti přirovnává justiniánské právo k římskému bohu Janovi se dvěma tvářemi, z nichž jedna hledí na římské právo minulosti a druhá toto právo předává budoucím generacím.⁷

Věcí názoru a tématem k diskusi také zůstává, zda Justiniánovu metodu, spočívající ve využití a zpracování kompletních spisů klasických římských právníků, které v jeho době ještě existovaly, a poté v jejich následném zničení, je možné obviňovat z toho, že dnes tyto kompletní spisy nemáme k dispozici a k poznání pramenů klasického římského práva jsme vinou Justiniána nyní až příliš odkázáni na Gaiovy Instituce. Robleda připomíná, že podle Krügera by většina těchto klasických právních spisů byla již v současnosti zřejmě tak jako tak ztracena, i kdyby je nenechal zničit Justinián. Naopak – nemít dnes k dispozici Justiniánovy právní sbírky by pro nás bylo rozhodně větší škodou, nežli ztráta jednotlivých spisů klasického období, ze kterých nám zůstaly jen jejich tituly, jména autorů a krátké úryvky. Je tedy možné shrnout, že římské právo si po dlouhá staletí svého vývoje až do doby Justiniánovy zachovávalo kontinuitu a k žádné překotné dramatické změně v jeho formě a obsahu nikdy nedošlo.

I na západě v římsko-barbarském období, namísto toho, aby byly užity nové pojmy, upřednostnil kupříkladu ostrogotský král Theodorik ve svém zákonodárství, vzniklém kolem roku 500, římskému právu dobře známý pojem Edikt,⁸ čímž manifestoval snahu o maximální zakotvení své stručné sbírky o pouhých 154 člancích do stávající římsko-

⁶ Srov. *ibidem*, s. 71-72.

⁷ Srov. ROBLEDA, Olis. *Introduzione allo studio del diritto privato romano*. Seconda Edizione. Roma : Università Gregoriana Editrice, 1979, s. 313-316.

⁸ Srov. ARANGIO-RUIZ, Vincenzo. *Storia del diritto romano*. Settima edizione riveduta. Napoli : Casa Editrice Dott. Eugenio Jovene, 1985, s. 374; CALASSO, Francesco. *Medio evo del diritto. I. Le fonti*. Milano : Dott. A. Giuffrè Editore, 1954, s. 75.

právní tradice. Zároveň neopomenul vyjádřit „*reverentia et devotio*“ k zákonům římských císařů.⁹

Poté, co se středověcí císařové začali od 11. století považovat a prohlašovat za nástupce starověkého Říma, stali se rovněž přirozenými zákonnými dědici nově nalezeného římského právního systému v podobě justiniánských sbírek. Císař Jindřich IV. ustanovil v Římě po starořímském vzoru *nova curia* s centuriony, tribuny a senátory,¹⁰ a jistě ne náhodou se ve stejné době začíná v Bologni rodit škola glosátorů.¹¹ Přístup glosátorů k justiniánskému textu byl rovněž přísně konzervativní. Převzali stávající terminologii bez jakýchkoliv změn, a v rámci jejich školy dochází dokonce k určitému zbožštění justiniánských právních textů, postavených téměř naroveň Písmu svatému.¹² Právní věda – *iurisprudentia* – byla ostatně již Ulpianem¹³ definována jako „*divinarum atque humanarum rerum notitia, iusti atque iniusti scientia*“. Tak se v jedné ze vzácných právních definic, které klasičtí římscí právníci vyslovili pro právní vědu, na první místo staví aspekt božský, tedy nadpřirozený a tím pádem neměnný. Také sama *iustitia* musí být „*constans et perpetua*“, tedy nikoliv proměnná a nestálá.¹⁴ Aspekt posvátna a tím i definitivní danosti je rozvinut dále v poznámkách glosátorů, v nichž, podobně jako je tomu u bible, i justiniánské právo je chápáno jako dílo materiálně sice vytvořené člověkem, ale inspirované a vnuknuté přímo Bohem.¹⁵ Glosátoři jsou pevně přesvědčeni o tom, že veškeré právně významné otázky jsou již vyřešeny v zákonech, které vyhlásil „*sacratissimus imperator*“ Justinián.¹⁶ Pojetí takto zbožštěného římského práva ostatně přežilo dlouhá staletí. Kniha s titulem „*Regole immutabili del diritto universale desunte dalla romana legislazione*“ od autora Brugnoliho, hlásící se k tomuto pojetí, vyšla ještě v roce 1865. Autor v úvodu své práce uvádí, že sám Bůh vytesal do knihy věčné spravedlnosti základní pravidla toho, co je spravedlivé a co je nespravedlivé.¹⁷

Je zřejmé, že takto nazíraný právní text, inspirovaný samotným Bohem, nebylo možné podrobovat kritice a snažit se jej v čemkoliv změnit či upravit. Z glosátorů se tak stává něco na způsob „teologů práva“. Namísto provádění změn v samotných zá-

⁹ Srov. CALASSO, Francesco. *Gli ordinamenti giuridici del rinascimento medievale*. Nuova ristampa della seconda edizione. Milano : Dott. A. Giuffrè Editore, 1965, s. 45.

¹⁰ Srov. KOSCHAKER, Paul. *Europa und das Römische Recht*. Vierte, unveränderte Auflage. München und Berlin : C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1966, s. 39-40.

¹¹ LANGE, Hermann. *Römisches Recht im Mittelalter*. Bd. I. *Die Glossatoren*. München : C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1997, s. 29-30.

¹² Srov. BELLOMO, Manlio. *Saggio sull'università nell'età del diritto comune*. III Ristampa della prima edizione. Catania : Editrice Giannotta, 1988, s. 63.

¹³ Inst. 1, 1, 1; D. 1, 1, 10 (Ulp. 2 reg.).

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Srov. ORESTANO, Riccardo. *Introduzione allo studio del diritto romano*. Bologna : Il Mulino, 1987, s. 186-187.

¹⁶ Srov. CALASSO, Francesco. *Introduzione al diritto comune*. Milano : Dott. A. Giuffrè Editore, 1970, s. 113.

¹⁷ Srov. BRUGNOLI, Giorgio. *Regole immutabili di diritto universale desunte dalla romana legislazione*. Massa-Carrara : Regia Tipografia Frediana, 1865, s. V.

konech římského práva škola glosátorů pracuje s interpretací, s výkladem a objasňováním významu pojmů a předpisů tak, aby se přiblížily aktuálním potřebám nové doby. Autentickým vyjádřením a hlavním nástrojem středověké *scientia iuris* se tak stává *interpretatio*.¹⁸ Vázanost justiniánským textem však rozhodně nebyla na překážku rozvoje samostatného právního myšlení, a to i ve zcela zásadních otázkách, především v těch, v nichž právo justiniánských sbírek nevytklo jasné definitivní slovo a ponechalo tím prostor k dalším právním úvahám. Již mezi přímými Inneriovými žáky vznikají ostré diskuse a z nich pak vycházejí dva hlavní právní směry. Jeden z nich vytvořil Bulgarus se svým striktním pojetím spravedlnosti, druhý pak reprezentuje Martinus Gosia se svými následovníky, který rozpracoval pojem *aequitas*, jež se mohla od neúprosného *ius strictum* i odchýlit.¹⁹ Bylo však i mnoho dalších důležitých témat, v nichž glosátoři měli možnost projevit své právní schopnosti, jako kupříkladu v otázce o vztahu existujícím mezi zákonem a právní zvyklostí. Samotný text justiniánského práva však zůstává v původní podobě a do jeho textu se nezasahuje, snad jen s výjimkou extrémních situací, kdy vzácné středověké kodexy byly tak přeplněny neustále přepisovanými a překrývajícími se glosami profesorů, kteří je postupně vlastnili, že se stávalo obtížné rozlišit, kde končí text a kde začínají glosy. Nezbytnou se tak ukázala být závěrečná redakce glos, realizovaná slavným Accursiem.²⁰

K přímému zásahu a proniknutí do textu justiniánského zákonodárství došlo ve středověku pouze ze strany císaře Fridricha Barbarossy, a to v zájmu boloňských studentů a profesorů. Císařova *Autentica Habita* z roku 1158, garantující Bologni univerzitní imunity, byla věleňena na císařův rozkaz přímo do znění Justiniánova kodexu, po třináctém titulu čtvrté knihy.²¹ V tomto vzácném případě císař jednal z moci své autority, v jejímž rámci se považoval za přímého nástupce starořímských císařů. *Libri feudorum* byly ve středověku sice rovněž připojeny k textům justiniánské kodifikace, avšak pouze jako přídavek až úplně na konec Novel jakožto poslední, desátá *collatio*.²² Jinak justiniánské římskoprávní zákonodárství zůstalo již netknuté a neměnné navždy.

Pro středověké právo je důležitý rovněž pojem kontinuity, jež je velice blízký pojmu tradice. Středověká boloňská univerzita se nespokojila se svojí reálnou slávou a proslulostí, ale dochází na ní i k pokusu, zřejmě ve snaze čelit konkurenci blízké univerzity v Padově a Neapolské univerzity, založené Fridrichem II., který zakazoval svým poddaným studovat jinde než v Neapoli, prokázat nepřetržitou kontinuitu spojující

¹⁸ Srov. GROSSI, Paolo. *L'ordine giuridico medievale*. 6e ed. Roma – Bari : Editori Laterza, 2011, s. 163; ORESTANO, R., *op. cit.*, s. 64, s. 188-191.

¹⁹ Srov. PADOA-SCHIOPPA, Antonio. *Storia del diritto in Europa. Dal medioevo all'età contemporanea*. Bologna : Il Mulino, 2007, s. 188-192; PARADISI, Bruno. Bulgaro. In *Dizionario Biografico degli Italiani. Vol. 15*. Roma : Istituto della Enciclopedia italiana, 1972, s. 47-53.

²⁰ Srov. FIORELLI, Piero. Accorso. In *Dizionario Biografico degli Italiani. Vol. 1*. Roma : Istituto della Enciclopedia italiana, 1960, s. 116-121.

²¹ Srov. CALASSO, F., *Medio evo, op. cit.*, s. 514-515, pozn. 22.

²² Srov. ČERNÝ, Miroslav. Recht im Mittelalter: Libri feudorum. *Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa*. Krakow : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2014, Tom 6, Numer 4, s. 341-350.

ceí Bolognu s právními školami antického Říma s pomocí podvrženého dokumentu. V letech 1226–1234 tak vzniká privilegium, vydané údajně císařem Theodosiem II. a datované k roku 433.²³

V rámci středověkého *ius commune* bylo římské právo symbolem právní jistoty a stability vždy tehdy, když *iura propria*, skládající se z roztržitého práva feudálního a statutů jednotlivých měst, nebyla schopna dát jednoznačnou odpověď na palčivé otázky práva a spravedlnosti.²⁴

Římské právo bylo a stále je možné recipovat a vykládat různým způsobem. Gustav Radbruch v této souvislosti v jedné své stati velice zajímavým způsobem připomíná situaci Anglie, která sice nerecipovala přímo text římského práva, ale o to více si osvojila ducha klasického římského práva.²⁵ I několik staletí po skončení středověku, v období kodifikací, si římské právo pro mnohé významné právníky, pro které právo znamenalo víc než jen souhrn technických norem, které je nutné znát a dodržovat, zachovalo úlohu nástroje, jímž bylo třeba poměřovat kvalitu platného práva. V knize, kterou Ludwig Mitteis vydal v roce 1908 s titulem „*Römisches Privatrecht bis auf die Zeit Diokletians*“,²⁶ stojí v centru pozornosti autora, jak podotýká Koschaker,²⁷ nikoli samotné římské právo daného období, ale především srovnání klasického římského práva s BGB. Konfrontace s římským právem je stejně tak možná u každé jiné právní sbírky, i když do jisté míry zůstane každé hodnocení vždy subjektivní. Z tohoto zorného úhlu je možné posuzovat rovněž obsah nového českého občanského zákoníku (OZ 2012). Na jedné straně se jeví jako bezesporu pozitivní a praktické začlenění předpisů rodinného práva a části obchodního práva, z pohledu římskoprávního však právě v duchu zásad, které formuloval Fritz Schulz, se věc jeví poněkud jinak. Návrat k archaickým, kdysi dávno používaným, ale dnes již zapomenutým pojmům, je paradoxně v přímém rozporu s římskou *traditio*, jak je o ní pojednáno výše. Snaha o kontinuitu s předchozím právem by naopak předpokládala snažit se již zažitě a zaběhnuté pojmosloví pokud možno dodržet, a nikoli vše opět změnit a začít stavět od začátku. Rovněž klasická římská zásada jednoduchosti, projevující se především v právu soukromém, jak o ní pojednává Schulz,²⁸ již v samotném počtu 3080 paragrafů nového občanského zákoníku, z nichž některé jsou zcela zřejmě nadbytečné, dodržena nebyla. V novém občanském zákoníku se sice nedospělo tak daleko jako v Schulzem kritizova-

²³ Srov. BELLOMO, M., *op. cit.*, s. 145-147.

²⁴ Srov. DIURNI, Giovanni. *Aspirazioni di giuridicità del medioevo d'Italia. Lezioni di storia del diritto italiano*. Torino : G. Giappichelli Editore, 2011, s. 196-197; ASCHERI, Mario. *Istituzioni medievali*. Seconda edizione. Bologna : Il Mulino, 1994, s. 235-236; PADOA-SCHIOPPA, A., *op. cit.*, s. 77-78.

²⁵ RADBRUCH, Gustav. *Lo spirito del diritto inglese*. Milano : Giuffrè, 1962, s. 5-19.

²⁶ MITTEIS, Ludwig. *Römisches Privatrecht bis auf die Zeit Diokletians. Erster Band : Grundbegriffe und Lehre von den Juristischen Personen*. Leipzig : Verlag von Duncker & Humblot, 1908.

²⁷ Srov. KOSCHAKER, P., *op. cit.*, s. 344.

²⁸ Srov. SCHULZ, F., *op. cit.*, s. 46.

ném Preußische Allgemeine Landrecht z roku 1794,²⁹ nicméně v některých případech se tomu autoři nového občanského zákoníku přiblížili.

Je zřejmé, že by nebylo reálné chtít dnes vytvořit právní systém, respektující zároveň všechny výše zmíněné i další zásady římského práva. Kritik stávajícího právního systému se často může ocitnout v nebezpečí, že si sám bude protirečit. Savigny sice na jedné straně ve svém spisu „Vom Beruf unserer Zeit für Gesetzgebung und Rechtswissenschaft“ z roku 1814 kritizuje kodifikace, které označuje za největší zlo,³⁰ na druhé straně ale jeho vlastní vědecké dílo se opírá o největší kodifikační monument všech dob, kterým jsou právě justiniánské římskoprávní sbírky. Příkladů takovýchto paradoxů, spojených s římským právem, by bylo možné nalézt nespočet pro každé historické období. Krátce před vypuknutím II. světové války, v roce 1937, napsal profesor Otakar Sommer článek s titulem „Třetí říše a římské právo“,³¹ ve kterém vychází z Mitteisova hodnocení římského práva a dochází k závěru, podle něhož Německo je možné označit jako klasickou zemi studií o římském právu, ale zároveň jako zemi nejprudšího boje proti římskému právu. Receptce římského práva podle toho, co psal, byla „nacionálními Němci“ označována za národní neštěstí. Samozřejmě, na všechny tyto názory je třeba hledět a hodnotit je s přihlédnutím k době, v níž byly vysloveny. Z válečné porážky vyšlo zcela jiné Německo, hlas nacistických ideologů dávno umlkl a vztah německých právních historiků k římskému právu je dnes také zcela jiný, než v době nástupu nacistů k moci. To vše ukazuje relativnost jakýchkoliv úsudků, a to i těch úsudků, které jsou vyslovovány dnes a považují se za neomylné. Ve skutečnosti je pro římskou právní vědu podstatné to, že se autoři nového občanského zákoníku k tradici římského práva svým způsobem hlásí, bez ohledu na to, zda římskoprávní zásady aplikovali více či méně zdařile. Je tím opětovně potvrzen význam římského práva i pro současnou dobu, který brilantně popsal Milan Bartošek v úvodu ke své „Škole právníckého myšlení“, v otevřeném listu mladým studentům práva.³²

Až příliš často se dnes diskutuje o přednostech a slabínách nového občanského zákoníku, a někdy se trochu zapomíná, že to, o co v právu skutečně jde a na čem opravdu záleží, je poskytování a garance spravedlnosti. Fritz Schulz v souvislosti s pojednáním o podobě jistoty v římském právu výborně popsal dvě možné situace, které svou jednoznačností trochu připomínají scénu z ignaciánských duchovních cvičení, kde se rozjímá o dvou praporech a má se učinit rozhodnutí, do kterého vojska se chce exercitant zařadit – zda do vojska Kristova nebo do vojska ďáblava.³³ Schulz dává teoretický příklad

²⁹ Srov. SCHULZ, F., *op. cit.*, s. 15.

³⁰ Srov. SCHULZ, F., *op. cit.*, s. 8.

³¹ Srov. SOMMER, Otakar. *Třetí říše a římské právo*. Zvláštní otisk ze sborníku „Pocta k šedesátým narozeninám dr. Alberta Miloty“. Praha: nákladem vlastním – Tiskem „Politiky“ v Praze, 1937, s. 1.

³² Srov. BARTOŠEK, Milan. *Škola právníckého myšlení*. Praha: Karolinum, 1991, s. 9-15.

³³ Srov. IGNÁC Z LOYOLY. *Duchovní cvičení*. Přel. Robert P. Kunert SJ. Řím – Praha: Křesťanská akademie, 1990, s. 56-58.

dvou říší s rozdílným právním uspořádáním.³⁴ V první říši existuje sice pouze malé množství právních předpisů, ale soudci se stávají moudré a nezávislé osoby vysokých kvalit, které rozhodují pouze podle svého nejlepšího svědomí, podle práva a spravedlnosti. Ve druhé říši je sice k dispozici dokonalý a podrobný právní řád, který teoreticky umožňuje poznávat platné právo a předvídat výsledek soudního sporu, ale soudci jsou buď hloupí, nebo ovlivnitelní a podplatitelní. V důsledku toho zůstává tedy vždy více než nejisté, jak bude konkrétní případ rozsouzen. Jaká z těchto dvou možností je lepší, a v jaké z těchto dvou říší bychom chtěli být souzeni, je zcela zřejmé. A proto spíše než nedokonalost našeho právního řádu je znepokojivá skutečnost, kolik z dosud činných či dokonce vrcholných představitelů naší justice bylo v minulosti kandidáty a členy totalitní komunistické strany.³⁵

³⁴ Šrov. SCHULZ, E., *op. cit.*, s. 162.

³⁵ Šrov. seznam komunistických soudců. [online]. Dostupné z [www: http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?j=33&co=23&ck=2452&d=314879](http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?j=33&co=23&ck=2452&d=314879) [cit. 2015-06-27].